

Գիտություն

ՀՈՒԼԻՍ-
ՕԳՈՍՏՈՍ

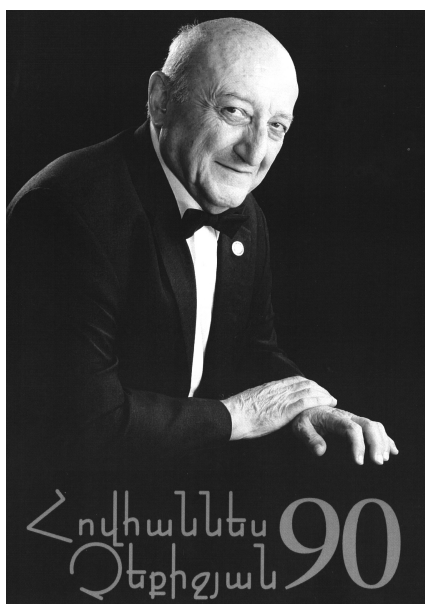
№ 7-8

(332)

2019 թ.

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի թերթ

Հրատարակվում է 1993 թ. փետրվարից

ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՍՏԱՃԵՐՋԱՆՆԵՐԻ ՆՎԻՐՎԱԾ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԶԵՔԻՋՅԱՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆԸ

վեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի անդամ Հովհաննես Զեքիջյանի միջև համագործակցությանը, որն առավել բազմաբնույթ ու բազմակողմանի է դարձել վերջին տարիներին, և թերթեց այդ համագործակցության էջերը, որոնցից մեկն էլ այս նստաշրջանն է:

Գիտական նստաշրջանի մասնակիցներին ողջունեց ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանը, ով մասնավորապես ասաց. «Հարգարժան պրոֆեսոր, մեր հին և նոր բարեկամ (ես նկատի ունեմ գիտությունների ակադեմիան):

Գիտաժողովի հարգելի մասնակիցներ:

Թույլ տվեք ձեզ բոլորիդ ողջունել գիտությունների ազգային ակադեմիայում և ցանկանալ գիտաժողովին հետաքրքիր քննարկումներ: Հսկայական է այն ներդրումը, որ Մաեստրոն բերել է մեր մշակույթի զարգացման, այնուհետև՝ նրա տարածման, աշխարհին ներկայացման ասպարեզում: Ես մի խորհրդանշական բանի մասին եմ ուզում ասել:

Մենք ունենք երկու մտավորական, որոնք մեր հայությանը, նրա կարողությունները ներկայացրել են աշխարհին: Առաջինը, Վիկտոր Համբարձումյանն է, որն ամբողջ աշխարհին ներկայացրեց մեր գիտությունը, մեր գիտության նվաճումները: Որոշ դեպքերում Հայաստանը՝ որպես երկիր, պետություն, ճանաչում են որպես Վիկտոր Համբարձումյանի հայրենիք:

Մյուս մտավորականը, որը փաստորեն նույն խնդիրն է լուծել և մինչև հիմա շարունակում է լուծել, մեր Մաեստրոն է՝ պրոֆեսոր Զեքիջյանը, որը մեր՝ հայ մշակույթի կոթողները, մեր երգերը, մեր ե-

րաժշտության նվաճումները, մեր կոմպոզիտորների լավագույն ստեղծագործությունները ներկայացրել է աշխարհի ժողովուրդներին:

Դժվար է պատկերացնել աշխարհի որևէ երկիր, որտեղ Մաեստրոն իր երգչախմբով ելույթներ ունեցած չլինի»: Հավարտ խոսքի, ՀՀ ԳԱԱ նախագահը, ևս մեկ անգամ շնորհավորելով հոբելյարին, ասաց. «Ձեր 95-ամյակը չգիտեմ, բայց 100-ամյակը անպայման պետք է նշենք: Ես, ինչպես նաև այստեղ բոլոր մտածողներ, համոզված եմք, որ Դուք լինելու եք, մենք էլ կողքից կգանք: Ով հասցրեց, կգա: Ով չի հասցնի, թող մտածի իր մասին»:

ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարար Արայիկ Հարությունյանի և նախարարության ամբողջ անձնակազմի անունից նստաշրջանի մասնակիցներին ողջունեց փոխնախարար, արվեստագիտության թեկնածու Արա Խզմայանը, ով նկատեց, որ առանց Հ.Զեքիջյանի անձի անպատկերացելի է

երգչախմբային արվեստը, և ընդգծեց նրա հսկայական դերն առհասարակ մշակույթի տիրույթում՝ երգչախմբային արվեստի դիրքավորման առումով: Ա. Խզմայանը կարևորեց Մաեստրոյի դերը որպես հասարակության համար կողմնորոշիչ և չափանիշ, ով զգաստացնում և սթափեցնում է մասնագիտական համարությունը:

ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի անունից ողջունի խոսք ասաց և գիտաժողովին հաջողություն մաղթեց բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար, ակադեմիկոս Յուրի Սուվարյանը, ով գիտաժողովը բնորոշեց որպես առանձնահատուկ, քանի որ զեկուցողները փորձելու են ընդհանրացնել և արժևորել մի մարդու ստեղծագործական գործունեություն, որը դարձել է կենդանի լեգենդ, դասական:

Հայաստանի կոմպոզիտորների միության նախագահ, կոմպոզիտոր Արամ Սաթյանն ընդգծեց, որ կոմպոզիտորական արվեստն առանց կատարողա-

Լրացան ՀՀ ազգային հերոս, խորհրդային Միության ժողովրդական արտիստ, խորհրդային Միության պետական մրցանակի դափնեկիր, պրոֆեսոր, դիրիժոր Հովհաննես Հարությունի Զեքիջյանի ծննդյան 90-ամյա և կատարողական գործունեության 75-ամյա հոբելյանները:

Այդ կապակցությամբ 2019 թվականի հուլիսի 12-ին և 13-ին ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի նախաձեռնությամբ գումարվեց «Հովհաննես Զեքիջյան-90» գիտական նստաշրջանը, որի բացումն ու լիազուրկ միստը տեղի ունեցան ՀՀ ԳԱԱ նախագահության միստերի դահլիճում, իսկ մյուս երկու միստերը՝ ՀՀ ԳԱԱ գիտաժողովների տանը (Արզակյան):

Գիտական նստաշրջանի նպատակն էր՝ համակողմանիորեն ներկայացնել Հովհաննես Զեքիջյանի կյանքն ու ստեղծագործական գործունեությունը:

Բացման խոսքում ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Արարատ Աղասյանն անդրադարձավ ՀՀ ԳԱ ակադեմիայի, մասնավորապես՝ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի և ՀՀ ԳԱԱ պատվավոր դոկտոր, ՀՀ ԳԱԱ ար-

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՍՏԱՇՐՋԱՆ...

➤ 1 կան արվեստի չի կարող զարգանալ: Երգչախմբային երաժշտության մեջ եթե չլինեին Չեքիջյանի հմտությունները, շատ ստեղծագործություններ չէին ստեղծվի:

Այնուհետև Յոզեֆին Գրեյնիցը իր երախտագիտությունը հայտնեց՝ այս էլ երկրորդ անգամ նման պատվի արժանանալու՝ իրեն նվիրված ակադեմիական գիտաժողովի կազմակերպման համար:

Նստաշրջանի աշխատանքներին մասնակցեցին Գրեյնիցը և Գրեյնիցի ինստիտուտի, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի, Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի, Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախմբի գիտնականներն ու դասախոսները:

Լիագուճար նիստում տողերիս հեղինակը ներկայացրեց Յոզեֆին Գրեյնիցի ներդրումը հայ երաժշտարվեստում: Գրեյնիցը և Գրեյնիցի ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ Անահիտ Բաղդասարյանը հանդես եկավ «Յոզեֆին Գրեյնիցի ինստիտուտում» բանախոսությամբ: Գրեյնիցը և Գրեյնիցի ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող, արվեստագիտության դոկտոր Մարգարիտա Ռուխկյանը ներկայացրեց «Մշակութային ավանդույթների զարգացումը՝ ազգային ինքնության պատվար» թեմայով բանախոսությունը:

Լիագուճար նիստը եզրափակեց Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի երաժշտության պատմության ամբիոնի վարիչ, Գրեյնիցը և Գրեյնիցի ինստիտուտի դոկտորանտ, արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ Լուսի-

նե Սահակյանի «Կոմիտասի խմբերգերը չեքիջյանական մեկնաբանությամբ» գեկուցումը:

Այնուհետև գիտական նստաշրջանի նիստերը շարունակվեցին Արզականում՝ Գրեյնիցի և Գրեյնիցի գիտաժողովների տանը:

Առաջին նիստում Գրեյնիցը և Գրեյնիցի ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող, արվեստագիտության դոկտոր Նազենիկ Սարգսյանն անդրադարձավ Գրեյնիցի և Գրեյնիցի գործունեությանը Երևանի Ա.Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի պետական ակադեմիական թատրոնում:

2019 թ. մայիսի 14-ին Ա. Խաչատրյանի համերգարահում Հայաստանի ազգային ակադեմիական երգչախմբի և Հայաստանի ազգային ֆիլիարմոնիկ նվագախմբի կատարմամբ, Յոզեֆին Գրեյնիցի փայլուն ղեկավարությամբ հնչեց Կառլ Օրֆի «Carmina burana» կանտատը, որի չեքիջյանական մեկնաբանության առանձնահատկությունների մասին էր Գրեյնիցը և Գրեյնիցի ինստիտուտի գիտաշխատող, արվեստագիտության թեկնածու, կոմպոզիտոր և երգեհոնահար Յոզեֆին Գրեյնիցի գեկուցումը:

55 տարի առաջ՝ 1964-ի նոյեմբերի 24-ին, 25-ին, 26-ին, 27-ին, 28-ին և 29-ին, տեղի ունեցավ Գրեյնիցի դեբյուտը ԽՍՀՄ մայրաքաղաք Մոսկվայում: Մոսկվայի դեբյուտից անցած 50 տարիների ընթացքում Մոսկվայում Մաեստրոն ունեցել է 90 համերգ: Գրեյնիցի մոսկվայի հյուրախաղերին էր նվիրված Գրեյնիցը և Գրեյնիցի ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, արվեստագիտության թեկնածու Մարիաննա Տիգրանյանի գեկուցումը, որը եզրափակեց առաջին նիստը:

Հայաստանի ազգային ակադեմիական երգչախումբը Մաեստրո Յոզեֆին Գրեյնիցի ղեկավարությամբ համերգներով շրջագայել է Հայաստանի սահմաններից դուրս 184 քաղաքներում՝ նախկին ԽՍՀՄ հանրապետություններում, Լիբանանում, Ֆրանսիայում, Իսպանիայում, Չեխոսլովակիայում, Լեհաստանում, Մեծ Բրիտանիայում, ԱՄՆ-ում, Հունաստանում, Սիրիայում, Շվեյցարիայում, Թուրքիայում, Արգենտինայում, Ավստրալիայում... 868 համերգների ընթացքում հանդես է եկել աշխարհի 69 առաջնակարգ նվագախմբերի հետ:

Նստաշրջանի վերջին նիստում Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի երաժշտության մանկավարժության ամբիոնի վարիչ տեղակալ, Գրեյնիցը և Գրեյնիցի ինստիտուտի դոկտորանտ, արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ Աննա Հարությունյանը ներկայացրեց Մաեստրոյի արտասահմանյան համերգային շրջագայությունների լեհական էջը:

Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախմբի տնօրեն, արվեստագիտության թեկնածու Սարգիս Բալբաբյանի գեկուցումը նվիրված էր Յոզեֆին Գրեյնիցի և Գրեյնիցի թեղմամբ համագործակցությանը:

Գրեյնիցը և Գրեյնիցի ինստիտուտի գիտաբարոյաբան, արվեստագիտության թեկնածու, արվեստաբան Մարգարիտա Քանալյանը «Յոզեֆին Գրեյնիցի հայնկարիչների և քանդակագործների աչքերով» գեկուցման մեջ մասնագիտական քննության ենթարկեց նշանավոր հայնկարիչների՝ Յոզեֆին Գրեյնիցի վառ անհատականությունը հավերժացնող ստեղծագործությունները: Բանախոսը ներկայացրեց նաև Մաեստրոյի տաղանդով հիացած անվանի կերպարվեստա-

գետներ Երվանդ Քոչարի, Մարտիրոս Սարյանի, Հակոբ Հակոբյանի, Գրիգոր Խանջյանի բարձր գնահատանքի խոսքերը:

Նստաշրջանը եզրափակեց Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի երաժշտության մանկավարժության ամբիոնի դասախոս, Գրեյնիցը և Գրեյնիցի ինստիտուտի հայրեր Նաիրա Մադոյանը իր «Յոզեֆին Գրեյնիցի և հայկական կապելլայի լեհացրայան հյուրախաղերը. Լեհացրայան Մաեստրոյի առաջին հյուրախաղերի 55-ամյակի առթիվ» գեկուցմամբ: 1964-ի նոյեմբերի 1-ին կապելլան Գրեյնիցի ղեկավարությամբ նվաճեց Լեհացրայան: 1964-ին սկիզբ առած բարեկամությունը Լեհացրայանի ունկնդրի հետ շարունակվեց հետագայում. Մաեստրո Գրեյնիցի ղեկավարությամբ երգչախումբը 97 համերգ է ունեցել Լեհացրայանում: Բանախոսն անդրադարձավ լեհացրայան այն համերգներից, որոնցում Մաեստրո Գրեյնիցյանն ու նրա ղեկավարած կապելլան իրականացրել են տարբեր ստեղծագործությունների համամիութենական պրեմիերաները:

Վերջում տողերիս հեղինակն ամփոփեց նստաշրջանի արդյունքները, որից հետո Մաեստրոն մատուցեց իր անակնկալը. գիտական նստաշրջանի ունկնդրի՝ կապելլայի արտիստների փոքրաթիվ խմբի կատարմամբ հնչեց Սակար Եկմալյանի «Ով, հայոց աշխարհ» ակապելլա խմբերգը, որից հետո իր երախտագիտության խոսքն ասաց Մաեստրոն:

Առաջիկայում լույս կտեսնի նստաշրջանի գեկուցումների ժողովածուն:

ԱՆՆԱ ԱՍՍՏՐՅԱՆ
Գրեյնիցը և Գրեյնիցի ինստիտուտի տնօրենի տեղակալ, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր